

Resp. Dist. min. *Si sit forma accidentalis, vel substantialis non subsistens, conc. si forma substantialis subsistentiam habeat, neg.* Rationalis itaque anima cum et substantia sit, et subjectum modificationum, et principium eliciens operationes quæ ab ipsa sola procedunt, et in ipsa sola recipiuntur, quæque per corporeum organum non perficiuntur, seipsam possidet quoad esse et operationem intellectualem, ac proinde subsistentiam propriam habet. Quapropter absurdum est instituere comparationem, non solum cum formis accidentalibus, quæ sunt meræ subjecti modificationes, sed cum formis etiam substantialibus, quæ subsistentiam propriam non habent, ut sunt animæ brutorum, quæ quamvis inextensæ et indivisibiles sint, prouti docet D. Thomas, existere tamen nequeunt absque consortio corporis, eo quod ab ipso pendeant in omnibus suis operationibus et motibus: porro, dependentia quoad operationem infert dependentiam quoad existentiam: operari enim sequitur esse, et juxta modum operandi est modus essendi.

Objic. 2.º Remoto fine, removetur id quod est ad finem illum; atqui finis rationalis animæ est constituere integram naturam et personam per unionem cum corpore: ergo cum per mortem deficiat hujusmodi integritas, deficere quoque debet rationalis anima.

Resp. Dist. maj. Remoto fine *totali et adæquato, conc. inadæquato et partiali, neg.* Integritas naturæ quæ ex unione resultat, finis quidem inadæquatus animæ nuncupari potest, quatenus omne incompletum ad completum et perfectum naturaliter ordinatur. Ast vero, proprius ac magis præcipuus animæ finis, est Dei possessio per cognitionem et amorem, quem quidem finem etiam a corpore separata adsequi potest, et quidem perfectiori ratione quam corpori juncta. Anima, nempe, eo ipso quod est substantia, est propter se et suam propriam operationem.

Objic. 3.º Argumentum pro animæ immortalitate desumptum ex virtutis præmio et peccati supplicio in futura vita, nullius est roboris: ergo. Prob. ant. Virtus sufficiens præmium obtinet per internam tranquillitatem, bonæ conscientie testimonium, justorum approbationem, etc.; vitium vero supplicium condignum per prædictorum opposita, ac maxime per conscientie prævæ angorem et remorsus: ergo opus

non est alteram vitam expectare pro virtutis præmio et peccati pœna.

Resp. Neg. utrumque antec. *Quis enim sibi persuadeat ærumnas, labores, persecutiones, injurias per longum tempus, ac fortasse etiam per totam vitam ad mortem usque tolerata, satis præmii accipere ex bonis in argumento citatis, præsertim cum ipsa animi et conscientie tranquillitas atque testimonium, originem ducant ex spe et fiducia futuræ et sempiternæ felicitatis, dum justas recolit, quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis?* *Quis etiam sibi persuadeat, Tiberium ex. gr. aut Neronem, satis propter scelera maxima punitos, ab irrequieta conscientia, vel animi timore, quem omni honorum, delectationum ac deliciarum genere, si non penitus delere, at certe consopire poterant, ut in scelestis quibusdam hominibus etiamnum videmus? Misera proculdubio esset justi conditio, si ejus animus simul cum corpore extinguendus esset; namque, ut merito agebat D. Paulus: *si in hac tantum vita in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus... Manducemus et bibamus, cras enim moriemur.**

CATUT SECUNDUM.

ET UNIONE ANIME ET CORPORIS.

ARTICULUS PRIMUS.

De natura unionis inter rationalem animam et humanum corpus.

Prænotanda.

1.º Philosophorum sententiæ de natura unionis inter rationalem animam et corpus, a tota retro antiquitate ad nostra usque tempora, ad duas revocari possunt. Quidam cum Platone docent animam corpori uniri, simili ratione qua motor mobili, nauta navi, eques equo cui insidet, agens vel artifex instrumento quo utitur, conjunguntur. Hanc Platonis theoriam adoptarunt non solum Cartesius, Mallebranche cum reliquis ferme omnibus cartesianis, sed et maxima recentiorum

pars, si non expressis verbis, at certe sensu et doctrina. (1)

2.º Alii vero, inter rationalem animam et corpus, *substantiali* unionem existere docent, vel, quod in idem redit, animam non merum motorem, ut Plato ejusque adsectæ autumant, sed formam substantialem esse corporis humani. Ne autem in æquivoco laboremus, atque ne quis existimet, monstrum aliquod latere sub denominatione *formæ substantialis*, eam perspicue, quantum fas erit, definiemus, simul cum unione substantiali, quæ ejusdem est proprius et formalis effectus.

3.º Itaque, tunc aliquid alteri conjungitur per modum *formæ substantialis*, tuncque proinde existit *substantialis unio*, quando *duæ substantiæ incompletæ, ita inter se conjunguntur, ut ex ipsis exurgat et coalescat una natura completa, et unum suppositum, vel persona completa, in qua et per quam existant et explicentur omnes operationes, vel affectiones, quarum utraque incompleta substantia est capax, sive ex seipsa, sive ex consortio alterius; quæ præfata unio talis esse debet, ut neutra illarum substantiarum in altera existat tanquam insistenti, nec tanquam pars in toto.*

4.º Ex hac notione facile colligitur, unionem substantialem toto cœlo discriminari ab ea, quam Plato, Cartesius et eorum discipuli commenti sunt animam inter et corpus. In eo namque systemate, nec substantiæ conjunctæ sunt incompletæ, nec proinde ex eis unum suppositum exurgere potest, sicut eques et equus cui insidet et quem regit et movet, non unum, sed duo completa sunt supposita; nec affectiones sensibiles doloris, ex. gr. voluptatis, etc., aut sensationes, a corpore pendent, sed ab anima sola; ac proinde, vel in ea

(1) Quod ideo dico, quia vix unum aut alterum reperies, qui non asserat, vel saltem non supponat, *τὸ ἐγώ* sive personalitatem hominis, per solam animam constitui; nihil enim apud ipsos adeo frequens quam dicere: «el yo es una sustantia simple;» «el yo es immaterial é indivisible;» «la unidad de conciencia del yo constituye la personalidad humana,» etc. Ubi, ut vides, persona humana, quæ significatur per *τὸ ἐγώ*, aperte tribuitur animæ, cui soli congruunt simplicitas, indivisibilitas, immaterialitas, per exclusionem corporis et compositi ex anima et corpore, cui vere et propriè congruit ratio personæ humanæ.

post separationem remanebunt, vel cum Platone opus erit admittere, præter rationalem, sensibilem aliam animam in homine, quæ ratio sufficiens sit ac principium prædictarum affectionum et sensationum; nec denique unio animæ et corporis ex conditione et natura ipsa animæ procedit, sed accidentaliter tantum fit, cum aliis bene multis placitis sensui hominum communi adversantibus, quæ hujus systematis propugnatores admittere coguntur. (1)

THESIS.

Rationalis anima est forma substantialis hominis, cujus corpori proinde substantialiter unitur.

Prob. 1.º Anima est forma substantialis hominis substantialiterque humano corpori conjungitur, si eas includit conditiones quæ ad rationem formæ et unionis substantialis

(1) Hinc profluit proculdubio altum silentium quod hodierni philosophi, ut plurimum, servant, circa naturam et conditiones unionis inter animam et corpus. Ex una namque parte perspicunt, unionem illam accidentalem Platonis, vel Cartesii, absurdis sceleret et communi sensui repugnare: ex altera parte, formæ substantialis nomen abhorrent, et significationem ignorant, nec fortasse sciunt in quo sita sit *unio substantialis*, vel quæ conditiones ad ipsam requirantur. Cæterum, qui scire velit quo tandem deveniat systema hocce platonico-cartesianum, audiat auctorem *Institutionum Lugdunensium*, quæ, ut omnes norunt, philosophiæ cartesianæ spiritum et medullam planè continent, asserentem quod «in es consistit mentis (inimæ rationalis) et corporis nostri conjunctio, quod occasione mutuum corporis, in mente nascantur cogitationes, et occasione cogitationum mentis, excitentur motus in corpore.» [Mirabile inventum mehercle! Itaque, si supponas unum horologium in altero inclusum, simulque imagineris determinatis motibus unius respondere determinatos motus in altero, absque ullo tamen influxu reali unius in alterum, et absque eo quod unum ab altero quidquam recipiat, nec quoad naturam, nec quod esse, nec quoad operationem, nec quoad unitatem, ut vere res se habet; nam unum horologium nihil horum ab altero recipit, nec aliam relationem cum incluso habet quam ipsum intra se continere; si hæc, inquam, supponas, habebis exemplar unionis quæ intercedit inter rationalem animam et corpus humanum, ad sensum Cartesii et cartesianorum. Quod tamen nihil obstat quominus Cartesius quotidie nobis offeratur tanquam veræ psychologiæ parens et auctor.]

requiruntur; atqui revera ipsi conveniunt assignatæ conditiones, quatenus nempe: 1.° anima et corpus sunt substantiæ incompletæ: 2.° ita invicem conjunguntur, ut *unam* naturam perfectam, et *unum* suppositum seu personam constituent: 3.° quælibet earum ab altera pendet, ut plene sit et operetur: 4.° neutra earum in altera existit tanquam in subjecto sustentante, nec tanquam pars in toto: ergo. Prob. min. quoad singulas partes.

Quoad primam. Illa substantia dicitur completa, quæ ita in se et per se existit, ut non indigeat alteri uniri vel communicari ad constituendam essentiam specificam, nec ad exercendas et explicandas affectiones et operationes omnes quarum est capax: atqui nec corpus, nec anima habent hunc modum subsistendi, vel existendi dum seorum accipiuntur, ac multo minus explicare possunt omnes affectiones et operationes quarum capacia redduntur, dum inter se coalescunt. Etenim, ipso communi hominum sensu teste, nec corpus solum, nec anima sola, naturam humanam seu hominem constituunt. Deinde, corpus nec vivit, nec vegetat, nec se loco movet, nec alias vitales functiones et affectiones exerit, absque consortio animæ; et vicissim anima, non solum has vires et operationes, sed nec ipsas sensationes, quæ per corporea organa exeruntur, explicare valet aut evolere, absque consortio corporis humani. Ergo nec corpus, nec anima; seipsa perfecte possident quoad esse et operari, dum separata accipiuntur et existunt. Ergo sunt substantiæ incompletæ.

Quoad secundam. Ex dictis et ex sensu communi naturæ, *homo*, est una essentia specifica, seu quædam species perfecta in genere substantiæ: similiter, singularis substantia hujus speciei, ex. gr. *Petrus*, est una persona humana: atqui ex ipso communi hominum sensu, nec *homo*, nec *Petrus*, constituuntur, aut per solam animam, aut per solum corpus, sed utrumque simul includunt et significant: ergo anima et corpus ita inter se uniantur, ut *unam* naturam et *unum* suppositum constituent.

Quæ res evidenter quoque patescit ex eo quod communis naturæ et hominum sensus, tam corporis quam animæ actiones, passionis, et affectivæ, homini tanquam *unius* substantiæ tribuit. Quamvis namque ex. gr. sapientia et justitia

immediate ad animam spectent et ab ea procedant: quamvis similiter, sanitas et pulchritudo corpus immediate afficiant, non dicimus tamen corpus esse sanum vel pulchrum; non dicimus animam esse sapientem vel justam, sed dicimus *hominem esse sanum, pulchrum, sapientem, justum*. His adde, quasdam esse affectiones et operationes, quæ nec corpori, nec animæ seorsim sumptis, tribui queunt, sed composito ex utroque, ut affabilem esse, videre, audire, quæ, ut aptissime D. Thomas ait, sunt *totius conjuncti*.

Quoad tertiam. Hæc pars ex præcedentibus sequitur et constat. Nam 1.° si neque anima omnes operationes et affectiones quarum est capax, ut sensationes, tristitiam sensibilem, iram, locomotiones, etc., exercere postet sine consortio corporis, ut vidimus et experientia patescit, consequitur profecto, ipsam se non plene et perfecte possidere quoad operari, dum sine corpore existit. Quod idem potiori ratione in corpore apparet. 2.° Dum homo deficit per mortem, et anima seperatur a corpore, utraque substantia certe aliquid perfectionis amittit, quia corpus vita et motu privatur, et anima functiones vegetativæ vitæ, animalis et sensibilis non exerit. Ergo neutra ab altera est independens quoad operari. Ergo etiam quoad esse una earum ab altera pendet; res enim subsistentiam completam non obtinet, nec substantia perfecta est, nisi quatenus plene seipsam possidet quoad operari.

Quoad quartam partem; ex terminis constat. Nam cum anima et substantia, alteri non hæret tanquam subjecto, quod est proprium accidentium; et cum simul sit immaterialis, simplex et spiritualis, ut demonstratum est, repugnat eam esse corporis partem, vel corpus partem animæ.

Prob. 2.° Forma substantialis rei est illud quod est ei principium formale essendi; atqui rationalis anima est principium formale essendi respectu hominis: ergo. Prob. min. Quod dat essentiam homini, ipsumque constituit in propria specie, formale principium essendi merito dicitur; atqui ex rationali anima habet homo quod sit *homo*, et quod constituat naturam et speciem substantiæ a cane, leone, arbore, cæterisque speciebus substantiarum essentialiter distinctam: ergo rationalis anima est principium formale essendi, ac proinde *essentiale* hominis. Quinimo, ipsum corpus, esse